

№ 18 (467)
Май 2013 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- **Нестандартны сімвал:
клубніцы Дварца –** стар. 2
- **Школьнае краязнаўства:
зборнікі з Палаты і Іллі –** стар. 3
- **Знаходка: Трыглаў з капішча
«Божае вока» –** стар. 4

18 мая –
МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ МУЗЕЯЎ

Фотаздымкі гісторыка-краязнаўчага музея
Дзяніскавіцкай яслі-сада – сярэдняй школы
ўзятыя з Ганцавіцкага краязнаўча-інфармацыйнага інтэрнэт-партала

У Лепельскай цэнтральнай раённай бібліятэцы 18 красавіка адбылася навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 110-годдзю паэта-земляка Тодара Кляшторнага, дзе прысутнічалі родныя паэта, навукоўцы, якія займаюцца даследчай працай па вывучэнні жыццёвага і творчага шляху Т. Кляшторнага, настаўнікі беларускай мовы і літаратуры школ горада і раёна, супрацоўнікі краязнаўчага музея, удзельнікі паэтычнага клуба «Выток»,

Кляшторнаўскія чытанні

райвыканкама Тамара Бароха.

Зацікаўленасць да перакладаў твораў Т. Кляшторнага выказаў кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры тэорыі літаратуры філалагічнага факультэта БДУ Міхась Кенька. «Асабліваці паэтычнай творчасці Тодара Кляшторнага» – так

творчасці Тодара Кляшторнага» (каляронім – складаны назоўнік, першая аснова якога – колер, а другая – онім, што азначае імя; атрымліваецца імя, назва колеру). Выступленне суправаджалася слайд-прэзентацыяй.

Педагог дадатковай адукацыі адзела патрыятычнай і краязнаўчай працы Віцебскага абласнога Палаца дзяцей і моладзі Ніна Каўпак была асабіста знаёмая са старэйшай дачкою паэта Тадзіянай Тодараўнай. Сваё выступленне Ніна Рыгораўна прысвяціла паэтычнай творчасці Тадзіяны і Тодара Кляшторных, а таксама пазнаёміла прысутных з працай аб'яднання па інтэрэсах «Літаратурнае краязнаўства» палаца дзяцей і моладзі. Выступленне было падмацаванае слайд-прэзентацыяй і графічнай працай студэнта першага курса БДУ Цімура Буйко, на стварэнне якой вялікі ўплыў аказаў верш «Раніца» Т. Кляшторнага.

Асаблівае месца ў працы навукова-практычнай канферэнцыі займала выступленне малодшай дачкі паэта – Май Тодараўны. З вялікім задавальненнем удзельнікі канферэнцыі слухалі «песню трагічнага часу бацькі-паэ-

та». Яе шчыры аповед ачуноў кожнага слухача ў той незабыўны час, які перажыў паэт.

Удзельнікі канферэнцыі здзейснілі віртуальнае падарожжа па Каменскай бібліятэцы-музеі Т. Кляшторнага «Я тут душою заміраў і жыў», падрыхтаванае аддзелам бібліятэчнага маркетынгу раённай бібліятэкі. А па заканчэнні чытанняў родныя паэта і госці наведалі Каменскую бібліятэку-музей Т. Кляшторнага, каб яшчэ раз дакрануцца да літаратурнай спадчыны паэта.

Зроблены першы крок у правядзенні Кляшторнаў-

М. Кенька

скіх чытанняў на Лепельшчыне. Мы спадзяемся, што надалей гэта стане добрай традыцыяй для прыхільнікаў творчасці паэта.

А. МАЗГО,
намеснік дырэктара сеткі
бібліятэк Лепельскага раёна

Выступае М. Кляшторная

бібліятэкары. У чытальнай зале да мерапрыемства была аформлена выстаўка-прысвячэнне «Кранаў душу і сэрца лірай».

Канферэнцыю адкрыла дырэктар сеткі бібліятэк Ірына Тарасова, далей з прывітальным словам выступіла начальнік адзела культуры Лепельскага

гучала тэма выступлення кандыдата філалагічных навук, дацэнта кафедры беларускай літаратуры БДУ Ірыны Багдановіч. А настаўніца беларускай мовы Каменскай сярэдняй школы-садка Ганна Барадзіна разам з вучнямі даследавала цікавы напрамак у творчасці юбіляра – «Каляронімы ў

Удзельнікі і госці чытанняў

Брэнд – «Клубнічная сталіца»

Сёння вёска Дварэц Лунінецкага раёна па праве неафіцыйна называецца «клубнічнай сталіцай». І гэта невыпадкова. У сакавіку, калі зямля яшчэ не скінула зімовую коўдру, а працавітае насельніцтва Дварца адпачывае і ў думках распрацоўвае новыя рынкі збыту клубніцаў і колькасць засаджаных палеткаў, мы, супрацоўнікі Лунінецкага раённага краязнаўчага музея, накіроўваемся ў невялікае падарожжа ў вёску. Там хочам даведацца, з чаго ўсё пачыналася.

Л. Коўшык і К. Кузьміч

Пашчасціла пагутарыць таксама з Кацярынай Канстанцінаўнай Кузьміч і Любоўю Паўлаўнай Коўшык. Яны расказалі, што ў 1970-я гады ў Токлі Кіндрук, якая пераехала з вёскі Бродніца, было ўжо сотак 30 зямлі, засаджанай клубніцамі. Іх здавалі на машыну з бочкамі, што прыязджала ў вёску.

Спрабавалі вырошчваць клубніцы і ў мясцовым калгасе імя Жданова ў 1970-я гады. На калгасных палях ягады раслі гады тры. Да сённяшняга дня адзін з гатункаў у Дварцы называюць «калгасніцай». У канцы 1960-х – пачатку 1970-х клубніцы закупалі на рынтоўшчыкі з Пінска – спачатку па цане 90 капеек за 1 кілаграм, а пасля па 1 рублю і 1 рублю 10 капеек. Канчатковай стала цана 1 рубель 20 капеек за 1 кілаграм. Гэта былі добрыя грошы, да прыкладу, хлеб каштаваў 16 капеек.

З клубніцаў рабілі варэнне, кампоты. У асноўным на агародах ягады займалі 5–7 со-

так, у некаторых вясцоўцаў – да 30 сотак.

Вазілі сяляне тавар і на продаж у іншыя гарады, прыкладам, у Мінск. Спачатку прыязджалі ў Лунінец, потым садзіліся на цягнік Брэст–Мінск, з сабой везлі кашы па 25 кг. Па прыездзе ў сталіцу накіроўваліся на базар гандляваць, а ўвечары цягніком вярталіся дадому.

Калі наведваеце Дварэц у разгар клубнічнага сезона (сярэдня чэрвеня), то адразу пабачыце, як у вёсцы паабапал дарогі, што злучае Гомель і Брэст, утвараецца сапраўдны кірмаш. На яго з'язджаюцца гандляры з навакольных вёсак і пакупнікі з усёй краіны і замежжа. Тут і бочки, і скрынкі, вёдры і кошыкі! Паўсюль чырванее «золата» Лунінецкай зямлі! А сёлета 9 красавіка Лунінецкім раённым выканаўчым камітэтам прынятае рашэнне № 491 «Аб брэндзе «Лунінецкія клубніцы»».

І. ШУЛЯК, дырэктар
Лунінецкага краязнаўчага музея

На тым тыдні...

✓ Напярэдадні Вербнай нядзелі **26 красавіка** ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылося ўрачыстае **адкрыццё выстаўкі іконаў «Адбудуем храм у душы...»** мастачкі з Маладзечна Ядвігі Сянько, прымеркаванай да 1025-годдзя Хрышчэння Русі і свята Вялікадня. Выстаўлены больш за 30 працаў – спісы (копіі) найбольш вядомых праваслаўных і каталіцкіх іконаў, якія мастачка стварала з 1997 г. На адкрыцці да прысутных звярнуўся настаўцель Усясьвяцкага прыхода ў Мінску протаіерэй Фёдар Поўны.

✓ **28 красавіка** ў Мінску прайшоў традыцыйны, ужо 12-ы, «Дударскі Фэст». Апроч занага фолк-гурта «Стары Ольса» выступілі «Рава», «Irdorath» ды іншыя. Традыцыйны інструмент гучаў у суладдзі з сучаснымі рокавымі гітарамі, ударнікамі ў розных жанрах. Фэст паказаў, што традыцыйнае можа вельмі ўдала ўпісвацца ў навамодныя плыні, жанры ды накірункі. Ад сёлета дударскае спатканне будзе праводзіцца раз на два гады.

✓ З 2005 г. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь пры падтрымцы «Брытш-Амерыкан Тобако Трейдинг Компани» праводзіць конкурс уваходнага квітка. Сёлета на яго было прадастаўлена 62 працы 29-і аўтараў. **2 мая** падвялі **вынікі штогадовага конкурсу уваходнага квітка ў гэты музей**. Перамога студэнтка Віцебскага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта Ганна Мельнічук.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
The NATIONAL ART MUSEUM of The REPUBLIC of BELARUS
Ленін ст., 20, Мінск.
Open from 11 a.m. to 7 p.m., closed on Tuesday (the ticket office is open from 11 a.m. to 6.30 p.m.)
Мінск, вул. Леніна, 20.
Штодзёна, акрамя аўторка, з 11.00 да 19.00 (каса з 11.00 да 18.30)

Філіялы:

Музей «Дом Ваньковічаў».
Культура і мастацтва першай паловы XIX ст.»
220030, г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33А. тэл. (8 017) 327 88 78

Музей беларускага народнага мастацтва
223054, Мінская вобл., Мінскі р-н, п/а Астравіцкага Гародак, с/к «Раўбічы»
тэл. (8 017) 507 44 68

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
The NATIONAL ART MUSEUM of The REPUBLIC of BELARUS
BRITISH AMERICAN TOBACCO

Квіток-пераможца

✓ **2 мая** ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь «Дом-музей І з'езда РСДРП» запрацавала інтэрактыўная выстаўка «**Автограф. Твой след в истории!**». Наведнікі могуць не толькі паглядзець экспанаты выстаўкі, але і прыняць удзел: пакінуць свой подпіс на спецыяльным стэндзе сярод аўтографуў знакамітасцяў, а таксама атрымаць кансультацыю графалага. На выстаўцы прадстаўлены арыгінальныя аўтографы з усяго свету. Выстаўка працуе да 26 мая.

✓ **6 мая** напярэдадні Міжнароднага дня работнікаў радыё, тэлебачання і сувязі ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылася **сустрэча з творчай групай радыёспектакля «Адгукніся, браце!»** паводле п'есы драматурга Георгія Марчука. У аснове твора – сцэны з жыцця маладога Коласа, гады станаўлення яго як нацыянальнага паэта і творчай асобы. Радыёпастаноўка працягласцю 90 хвілін а была прымеркаваная да 130-годдзя з дня нараджэння песняра.

✓ **37 па 12 мая** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь працавала **выстаўка стэндавага мадэлізму і ваенна-гістарычнай мініяцюры**, прымеркаваная да свята Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг. Увазе наведнікаў былі прапанаваныя сотні мадэляў танкаў і самалётаў, караблёў і аўтамабіляў, а таксама дыярамаў. Выстаўка арганізаваная музеем, клубам гістарычна-тэхнічнага стэндавага мадэлявання горада Гомеля і інтэрнэт-магазінам «Гвардыя.by».

Ф.СП-1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету 63320

Краязнаўчая газета Колькасць камплектаў

на 20 — год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ

КАРТКА на газету 63320

Краязнаўчая газета

Кошт падпіскі _____ руб. Колькасць пераадрасоўкі _____ руб. камплектаў

на 20 — год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

Індэкс 63320

15 850 руб.
47 550 руб.
95 100 руб.

Індывідуальная падпіска

1 месяц
3 месяца
6 месяца

Падпіска можна з любога месяца!

Школьнае краязнаўства

Наша газета сёлета змясціла цыкл легендаў і паданняў, звязаных з тапонімамі аднаго невялікага рэгіёна Полаччыны. Такія народныя творы захоўваюць найкаштоўнейшую інфармацыю пра паходжанне назваў населеных пунктаў, урочышчаў, мясцовасцяў, гарадзішчаў і інш.

На жаль, зыходам кожнага чалавека спадчына

можа бяднець на нешта непадслуханае, непачутае, незанатаванае. Бадай, таму цяпер трэба працаваць над тым, каб увага да роднага слова, традыцыяў была абавязкам кожнага, каб паспець зафіксаваць залацінкі свайго краю. Захаваць адметнасць, адрознасць. Таму, як лагічны вынік друкавання вышэйназваных матэрыялаў,

сёння змяшчаем расповед вучняў Палатоўскай школы: як яны скарыстоўваюць нематэрыяльныя здабыткі на ўроках і ў пазашкольнай працы. Думаецца, іх досвед можа прыдацца і для іншых краязнаўцаў. Таму – тэму не закрываем – яна бяздонная. І чакаем працягу як з Палатоўскага краю, так і з іншых рэгіёнаў краіны.

Збіраем паданні і вывучаем

Празаічныя творы шырока ўваходзяць у абрадавыя фальклорна-этнаграфічныя ўяўленні як неад'емная частка і прымеркаваныя да пэўных каляндарных святаў. Пад час выступленняў у нашай школе на святах каляндарна-абрадавых цыклаў, вячорках, попрадках са сцэны гучаць мясцовыя творы. Гэта дае магчымасць далучыць школьнікаў да народнай творчасці, выхаваць у іх пачуццё гонару за свой таленавіты народ. Паданні перадаюць стаўленне народа да гістарычных падзеяў і пры супастаўленні з іншымі дадзенымі могуць служыць крыніцай для вывучэння гісторыі і светапогляду продкаў. Праз мясцовы фальклор можна адкрыць для сябе родны край нанова, убачыць яго іншымі вачыма.

Мы складалі картатэку паданняў, дзе можна знайсці тлумачэнне назвы мясцовых тапонімаў і гідронімаў. Вучні і настаўнікі могуць карыстацца паданнямі на ўроках беларускай літаратуры, гісторыі краіны, факультатывах «Полаччына – мой край родны», «Легенды і паданні Палатоўскага краю». Сабраны матэрыял ярка ілюструе расказы настаўнікаў пра нашую старонку.

Для складання электроннага падручніка па факультатыве «Полаччына – мой родны край» паданні Палатоўскага краю ўвайшлі ў раздзел «Тапаніміка Полацкага рэгіёна: групы тапо-

німаў, іх паходжанне. Найбольш цікавыя тапонімы на карце раёна».

Даследчая праца працягваецца. Сабраныя, але яшчэ не апрацаваныя, новыя паданні пра назвы паселішчаў Бабовікі і Дварэц, урочышчаў Глушкова, Ваўкоў хутар, Кабылья гара, возера Невежа.

Гэтыя звесткі і матэрыялы дапоўняць экспазіцыі школьнага музея, абрадавыя песні становяць асновай святаў народнага календара.

Народная проза – гэта бяздонны скарб часу, неацэнная ўласнасць, якую народ павінен шанаваць і перадаваць з пакалення ў пакаленне. Яна расказвае нам пра далёкую мінуўшчыну і больш ранні час, тлумачыць звычаі, апавядае перажытыя народам мукі і радасці.

Усё на свеце мае свой век. Легенды і паданні нараджаюцца і паміраюць, як і людзі. Таму наша задача – нястомна збіраць і апчадна захоўваць каштоўныя мастацкія скарбы народа.

Патрэбна, каб увага да роднага слова была абавязкам кожнага, каб існавала падтрымка дзяцей, якія займаюцца народнай творчасцю, каб у дзіцячым асяроддзі панавала прага да вывучэння гісторыі і культуры свайго краю.

Святлана САЛЬНІКАВА, вучаніца 11 класа,
Людміла КАЧАРАГІНА, настаўніца
Палатоўскай дзіцячага сада-
сярэдняй школы Полацкага раёна

Папрацавалі – паспявалі

Пра тое, як прайшоў сёлета мясячнік па краязнаўстве ў Ільянскай сярэдняй школе, мы расказалі ў «КГ» № 16. І вось наступіў дзень падвядзення яго вынікаў. У актавай зале школы сабраліся вучні, класныя кіраўнікі, настаўнікі і ўсе, хто цікавіцца гісторыяй свайго краю, шануе і зберагае матэрыяльную і духоўную спадчыну народа.

Мерапрыемства пачалося незвычайна: на сцэну запрасілі экскурсаводаў музеяў «Вілейшчына літаратурная» і «Ільянскія далягляды», а таксама настаўнікаў, якія разам з дзецьмі займаюцца краязнаўствам. Кожнаму экскурсаводу ўручылі невялікія падарункі ад таварыства аховы помнікаў Вілейскага краю – каляндарыкі з адлюстраваннем помніка нашай мясцовасці. Кіраўнік народнага музея «Ільянскія далягляды» Р. Шэрая зазначыла, што праца экскурсавода вельмі адказная, патрабуе працавітасці, цікаўнасці і любові да роднага краю.

Затым падвялі вынікі віктарыны «Вывучаем родны край». Дыпломы атрымалі лепшыя краязнаўцы школы: Лізавета Філістовіч, Захар Танюкевіч, Дар'я Савіна, Дзяснін Дуровіч, Мікіта Барташэвіч, Анастасія Сакалоўская, Аліна Жаўняровіч, Аляксандр Судніковіч, Аляся Ляшок.

Заклучны этап конкурсу «Лепшы краязнавец года» прадугледжваў творчую літаратурную працу. Са сцэны ў выкананні аўтараў гучалі вершы, апавяданні пра сваю сям'ю, пра ветэранаў вайны і інш. Адчувалася, што словы ішлі ад сэрца. Асабліваю цікавасць выклікаў твор Матвея Шэрага пра яго прадзеда, ветэрана вайны. Прадзеда ўжо няма сярод жывых, але памяць аб ім застанеца не толькі ў сэрцах родных і блізкіх, але і на паперы. Вельмі чуліва расказала пра сваю сям'ю Сняжана Пінчук. З задавальненнем слухалі апавед вучня 3 «А» класа Уладзіслава Кірпіка пра зда-

рэнне з сабачкам Цімкам. Усе творчыя працы вучняў сабралі і выдалі, у выніку атрымаўся зборнік «Куфэрачак».

А яшчэ да гэтага мерапрыемства кожны клас падрыхтаваў альбом на тэму «Эстафета краязнаўчых спраў». Кожны альбом арыгінальны і заслугоўвае ўхвалы.

Напрыканцы дырэктар школы І. Юшко выказаў падзяку за плённую працу ў краязнаўчай дзейнасці. А падарункам для ўсіх стаў канцэрт, падрыхтаваны вучнямі 3-х, 4-га і 6 «А» класаў.

Валерыя ГІРО,
вучаніца 9 «А» класа Ільянскай СШ
імя А.А. Грымаца

Світальныя дарогі Генадзя Пашкова

Генадзь Пашкоў эмацыяна глыбокі і шматгранны творца, які ўвасобіў у паэтычным каларыце Зямлі матчыну далонь, зялёную расінку, сіняе святло васілька, лісцяныя завеі, подых ветру і сябе, сына зямлі. У яго паэзіі арганічна спалучаецца пераплятаецца тонкая лірычнасць і грамадзянскасць. Святое разуменне Радзімы для паэта – гэта невычэрпная любоў да Беларусі і філасофскі роздум пра яе лёс.

25 красавіка ў Мінскай бібліятэцы № 1 імя Л. Талстога прайшло сумеснае з Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры (ДМГБЛ) мерапрыемства «Мы прыйшлі на зямлю, каб любіць і рассыпацца промнямі сонца», прысвечанае 65-годдзю паэта. Яно ладзілася ў рамках музейнага праекта «Літаратурнае падарожжа», які дзейнічае ў музеі з 2012 г. і прысвечаны ролі падарожжаў у жыцці творчага чалавека. Ужо адбыліся два мерапрыемствы, дзе наведнікі музея сустрэліся з цікавымі творчымі людзьмі: журналістамі Іванам і Валянцінай Ждановічамі, якія ажыццявілі «беларускую кругасветку» (пехатой абышлі Беларусь уздоўж яе дзяржаўнай мяжы) і акцёрам-вандроўнікам Юрасём Жыгамонтам.

Герой новага «Літаратурнага падарожжа» пісьменнік Г. Пашкоў не раз задаваўся пытаннем: «Адкуль у душы неспатольная прага вандроўкі?» І адказ на яго знаходзіў у шматлікіх вандроўках: Беларусь, Сібір, Сярэдняя Азія, Італія, Афрыка, Карэя – каардынаты далёка не ўсіх паэтычных дарог пісьменніка. Аднак найбольш запамінальнымі сталіся падарожжы-экспедыцыі на вёслах па Гарыні і Прыпяці, бо гэта была дарога не проста да прыроды, а найперш да чалавечых сэрцаў.

Выступае Г. Пашкоў

На сустрэчы пісьменнік расказаў, што падштурхнула яго на такую працяглую вандроўку, згадаў сваіх сяброў па падарожжы. Распавёў ён і пра творчыя вынікі прыпяцкай «адысеі» – стварэнне літаратурна-дакументальнай радыё-аповесці «Палескія вандроўнікі», якая была адзначаная Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь (1998), а пазней легла ў аснову кнігі лірычна-дакументальнай прозы з аднайменнай назвай. У падарожжы нарадзіліся і шматлікія вершы, напоўненыя любоўю да роднай зямлі, простых людзей, землякоў. Іх пад час імпрэзы агучыў заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Андрэй Душачкін.

Уражанні пра палескую вандроўку падзяліўся і намеснік старшыні Беларускага фонду культуры Георгій Ткацэвіч, які звярнуў увагу моладзі на спазнавальную функцыю падарожжаў; выступілі таксама супрацоўнікі бібліятэкі Галіна Лагуновіч і Таццяна Маткоўская.

Вялікую зацікаўленасць у прысутных выклікала выступленне доктара філалагічных навук, прафесара Івана Саверчанкі, які даў высокую ацэнку творчасці Г. Пашкова. Пад уражаннем імпрэзы папрасіла слова ўдзельніца паэтычнага клуба «Натхненне» Вольга Шпакевіч і прачытала свой верш «На Палессі паводка».

Аздобай мерапрыемства стала выступленне загадчыка музея гармонікаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, самадзейнага кампазітара, выдатнага гарманіста Міхаіла Слізкага. У яго выкананні прагучалі прыгожыя народныя музычныя творы Палескага краю. Напрыканцы сустрэчы, па просьбе прысутных, свае вершы пачытаў юбіляр.

Мерапрыемства прайшло ў цёплай сяброўскай атмасферы і пакінула прыемныя ўражанні ў наведнікаў і выступоўцаў.

Лідзія ШАТОЙКА,
загадчык аддзела навуковай асветы ДМГБЛ

Беларусы ў свеце

«Крыж Ісуса Хрыста»: беларускі след у Харватыі

У Заграбе (Харватыя) пабачыў свет гістарычны раман беларуса Леаніда Чыгрына і таджыка Ато Хамдама «Крыж Ісуса Хрыста».

Л. Чыгрын нарадзіўся ў пасёлку Асінторф на Дубровеншчыне. Многія дзесяцігоддзі жыў і працуе ў Таджыкістане. У сааўтарстве з вядомым таджыкскім празаікам і драматургам Ато Хамдамам стварыў цыкл гістарычных раманаў і апавесцяў «Тайны гісторыі».

– Абставіны перакладу рамана «Крыж Ісуса Хрыста», – расказвае Л. Чыгрын, – даволі цікавыя. А. Хамдам пазнаёміўся ў Маскве з харватам Жарко Міленічам і расказаў яму пра наш новы твор. Той зацікавіўся і папрасіў даць прачытаць, а

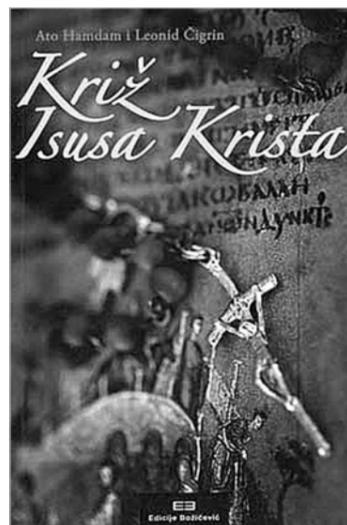

Л. Чыгрын

праз некаторы час высока ацаніў нашу працу і запэўніў, што прапануе раман выдавецтву «Едике Божинович». Сам пераклаў твор і адправіў яго ў Заграб. Дырэктару выдавецтва твор таксама спадабаўся. Але для чытання і некаторых

удакладненняў перадаў тэкст супрацоўнікам кафедры рускай літаратуры філасофскага факультэта ўніверсітэта ў Заграбе. Адбылося калектыўнае абмеркаванне «Крыжа Ісуса Хрыста». Удзел у дыскусіях прынялі каля дваццаці спецыялістаў: усе выказаліся за тое, каб друкаваць. Толькі не спадабаўся пераклад Міленіча. Тады выдавецтва перадала рускі тэкст аднаму з самых лепшых перакладчыкаў рускай літаратуры – Фікрэту Цацану. Ён і зрабіў новы пераклад.

Некалькі словаў пра Ф. Цацана. Ён вядомы славіст, паэт, перакладчык, укладальнік бібліяграфіі «Сусветная літаратура ў харвацкіх перакладах», укладальнік каталога харвацкай

пушкініяны, арганізатар выстаўкі «Аляксандр Пушкін» (Заграб, 1999), аўтар і перакладчык шырокамашабнай харвацкай анталогіі рускай паэзіі. Аляксандр Пушкін, Велімір Хлебнікаў, Вячаслаў Купрыянаў, Фёдар Цютчаў – толькі некаторыя з рускіх паэтаў, чые творы Ф. Цацан пераўвасобіў на сербска-харвацкую мову.

А які ж змест рамана? У VII ст. н.э. суперніцтва паміж

хрысціянскай Візантыяй і іранскай дзяржавай, насельніцтва якой вызнавала зараастрызм, дайшло да вышэйшай кропкі кіпення. Персідскі цар Хасроў Другі Парвіз паставіў перад сабой мэту знішчыць хрысціянства. Ён штурмам захапіў Іерусалім, закатаваў тысячы паслядоўнікаў Хрыста, ператварыў у руіны храмы, захапіў у якасці трафея крыж, на якім быў распяты Месія, а потым загадаў правезці яго па ўсім Усходзе як сведчанне таго, што хрысціянства больш не існуе. Але яно выстаяла, а перамога Хасрова паклала пачатак гібелі зараастрыскай персідскай дзяржавы і самога цара.

Варта нагадаць, што гістарычныя раманы, напісаныя нашым земляком у сааўтарстве з А. Хамдамам, выдадзеныя не толькі ў Таджыкістане, але і ў Кітаі, Італіі, Турцыі, Іране. А ў Мінску на беларускай мове выйшла кніга Л. Чыгрына і А. Хамдама «Подзвіг Эмамалі Рахмона».

Мікола
РАЎНАПОЛЬСЬКІ

Спачатку паданні старажылаў аб цудадзейным бяздонным возеры з пльвучай выспай ва ўрочышчы Савішкі, што непадалёк вёскі Доры на Валожыншчыне, мяне мала зацікавілі. Але калі пабачыў фотаздымкі касцянога набалдашніка да посаха язычніцкага жраца і срэбнай манеты з рэльефам Аўрэлія, знойдзеныя тут, узнікла неадольная прага разгадаць рарытэты.

Набалдашнік паводле кампазіцыйнай пабудовы падзяляецца на тры ярусы: верхні – нябесны, свет багоў; сярэдні – зямное жыццё; ніжні – падземнае суіснаванне. Відавочна, што гэта выява Трыглава, аб чым сведчаць тры маскі ў верхняй частцы. Разбяр скупымі выяўленчымі сродкамі стварыў дасканалы твор дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва, у якім прымітыўныя фігуркі людзей знітананыя ў рытуальным карагодзе.

З апісанняў захаднееўрапейскіх храністаў вядома, што славяне, якія жылі на Балцкім Памор'і да XII стагоддзя, захоўвалі язычніцкія вераванні. Напрыклад, у горадзе Шчэціне знаходзіўся храм-свяцілішча Трыглава – галоўнага бога памораў, якому насельніцтва ахвяравала дзя-

Божае вока

Касцяное наверша да посаха

сятую частку здабычы, заваяванай у бітвах.

Адкуль жа Трыглаў з'явіўся на Панямонні? Магчыма, што ў 1120-я гады, пасля далучэння Памор'я да Польшчы і гвалтоўнай хрысціянізацыі нямецкімі місіянерамі, частка славянаў-язычнікаў знайшла прытулак у Літве, дзе язычніцтва квітнела.

Манета з рэльефам Аўрэлія дакладна адбітая ў часы рымскага імператара Марка Аўрэлія (ён жа і філосаф), які правіў з 161 па 180 гады нашай эры. На аверсе – кругавая легенда, профільны партрэт імператара ўправа; рэверс – кругавая легенда і алегарычная выява ўзброенага рымскага легіянера.

Верагодна, што гэтыя рэчы трапілі сюды разам з багатымі скарбамі перасяленцаў, бо мясцовыя паляўнічыя і рыбаловы вельмі часта знаходзілі старажытныя срэбныя і залатыя манеты невядомай чаканкі. А Памор'е на ўвесь свет славілася

сваімі гандлёвымі гаванямі, дзе адбываліся таргі паміж Заходняй і Цэнтральнай Еўропай ды Скандынавіяй.

Гэтыя факты натхнілі мяне на стварэнне рэканструкцыі язычніцкага капішча «Божае вока». Выкарыстоўваючы натуральныя матэрыялы, дзеля большай выразнасці давалося крыху зменшыць памеры азярца і намалюваць постаці купальшчыцаў, бо ачышчэнне вадой лічылася нашымі продкамі асноўным славянскім абрадам. І ў наш час людзі імкнуцца акунуцца ў гаючы вадаём, каб пазбавіцца хваробаў і няшчасцяў.

Такія ўнікальныя прыродныя мясціны мы павінны ашчадна аберагаць, бо заганная меліярацыя і неабгрунтаваная гаспадарчая дзейнасць чалавека ўжо нанеслі адчувальную шкоду флоры і фаўне Налібоцкага краю.

Алег РАМАНОЎСКІ,
г.п. Івянец,
Валожынскі раён

Манета з выявамі Аўрэлія і рымскага легіянера

Так магло выглядаць капішча «Божае вока»

Працяг размовы

Ёсць мова – ёсць нацыя

З радасным хваляваннем чытала ў адным з нумароў «Краязнаўчай газеты» артыкул «Мова матчына, родная мова», аўтар якога – калега па педагагічнай працы, малодшая сястра нашага славутага паэта-земляка Міхася Рудкоўскага Ірына Рудкоўская. Праўдзіва, шчыра і адкрыта адлюстравала яна стан роднай мовы, з якой большасць з нас з’явілася на свет. Дарэчы, у 15-м нумары (11 красавіка 2013 г.) мясцовай газеты «Ганцавіцкі час» змешчаны не менш прачулы артыкул Ірыны Міхайлаўны «Гонар і годнасць народа – яго мова». Я вырашыла напісаць вам, таму што таксама балюча перажываю за будучыню сваёй роднай мовы, якая заўсёды вельмі міла і любя гучыць для мяне. І так хочацца, каб яна жыла ў сваім народзе тысячагоддзі, каб вяла нашчадкаў да шчаслівай будучыні.

Нас, беларусаў, ведаюць, паважаюць і любяць не толькі суседзі, ведаюць практычна ва ўсім свеце. І як кожны народ у свеце, мы павінны быць моцнымі сваімі нацыянальнымі асаблівасцямі: ведаць і шанаваць нацыянальную мову, вывучаць і захоўваць народныя традыцыі і культуру. Гісторыя сведчыць пра папярэднія выдатныя крокі нашай дзяржавы ў гэтым накірунку.

Так, да другой паловы 1930-х гадоў у нашай краіне ўсё справаводства ад калгаса да ЦК і Саўнаркама вялося па-беларуску, усе школы былі беларускія, нароўні з імі працавалі рускія, яўрэйскія, польскія і латышскія. Паводле дадзеных Наркамасветы БССР у 1927/1928 навучальным годзе ў рэспубліцы (без заходніх абласцей) была 5 471 школа. З іх 4 941 беларуская, астатнія 530 – рускія, украінскія, яўрэйскія, польскія, латышскія, літоўскія і адна эстонская («Советская Белоруссия», 25 мая 1988 г.). У заходніх абласцях народ стварыў Таварыства беларускай школы і змагаўся за навучанне дзяцей на роднай мове. Вядомы беларускі пісьменнік Сяргей Грахоўскі ў артыкуле «Людзьмі звацца? Многа захацелі» («Народная газета», 22 верасня 1992 г.) расказвае: «Ва ўсіх нашых вышэйшых навучальных установах выкладаліся ўсе прадметы па-беларуску. Нам у інстытуце палітэканомію чытаў (без канспектаў) на выдатнай беларускай мове дацэнт Каган,

эканамгеаграфію – Мар’ясіна, антычную і заходне-еўрапейскую літаратуру – прафесар Барычэўскі, нямецкую мову – геносэ Зэмель (немец), які так хораша гаварыў па-беларуску.

Славуты знаўца класічнай рускай літаратуры, акадэмік Іван Іванавіч Замоцін, выхаванец Пецябургскага ўніверсітэта, прыват-дацэнт Варшаўскага, прафесар Пецябургскага і Данскога ўніверсітэтаў, у 1922 годзе прыехаў у Мінск ствараць Беларускі ўніверсітэт. Ён не толькі пранікся павагай і любоўю да нашага народа, нашай мовы і літаратуры, а і загаварыў па-беларуску, чытаў публічны лекцыі пра творчасць нашых класікаў, сабраў рукапісы, напісаў прадмову, пракаменціраваў кожны твор і выдаў двухтомнік Максіма Багдановіча...

Цікаваць да нашай мовы, яе аўтарытэт растуць у свеце з кожным днём. На ўсіх кантынентах выходзяць кнігі беларускіх пісьменнікаў. Варта ўспомніць аднаго з актыўнейшых перакладчыкаў прафесара Пражскага Карлава ўніверсітэта Вацлава Жыдліцкага. Ён валодае беларускаю моваю лепш за многіх нашых навукоўцаў.

Там жа доктар Зіма чытае курс беларускай літаратуры на беззаганнай беларускай мове. А факультэт беларускай філалогіі ў Варшаўскім ўніверсітэце! У Берліне працуе нястомны папулярызатар нашай літаратуры Норберт Рандаў, у Лондане – прафе-

сар Макмілін і перакладчыца Вера Рыч. Яны прысвяцілі свае таленты і любоў пашырэнню нашых духоўных скарбаў».

Сёння нашай роднай беларускай мове нададзены статус дзяржаўнай нароўні з рускай мовай. Але хто пераканае мяне, што дзяржаўнасць (і роўнасць!) гэтая не з’яўляецца фармальнай? Ніводную афіцыйную паперку на беларускай мове не прымаюць ні ў банку, ні на пошце, ні ў іншых афіцыйных установах. Ніводзін службовец, акрамя некаторых работнікаў асветы і культуры, так і не загаварыў па-беларуску. Можам таму, што на яе вывучэнне пад час перабудовы было адведзена аж дзесяцігоддзе? (Заўважце, кітайскую мову старанныя людзі вывучаюць за год-два). На пытанні беларускіх карэспандэнтаў чыноўнікі ўпарта адказваюць на дзяржаўнай рускай мове або на трасянцы.

Як тут не ўспомніць прапроцкае папярэджанне Францішка Багушэвіча: «Шмат было такіх народаў, што страцілі найпершую мову сваю, так, як і той чалавек перад скананнем, катораму мову займае, а потым і зусім замёрлі. Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмерлі, патрэбныя не толькі пастановы і рашэнні ды абяцанні, а канкрэтныя ўрадавыя дзеянні па адраджэнні і захаванні мовы, культуры, праўдзівай гісторыі Беларусі.

На якой мове вядзецца ў нашыя дні выкладанне ў вышэйшых і сярэдніх навучальных установах? Хто сёння вінаваты ў тым, што выпускнікі нашых педагагічных устаноў не могуць выкладаць свае прадметы на роднай мове? Сёння цяжка адшукаць беларускамоўную

Да другой паловы 1930-х гадоў у нашай краіне ўсё справаводства ад калгаса да ЦК і Саўнаркама вялося па-беларуску, усе школы былі беларускія, нароўні з імі працавалі рускія, яўрэйскія, польскія і латышскія

Да гэтай значнай падзеі калектыў «Сябровка» ішоў некалькі дзесяцігоддзяў (сёлета ансамблю 30 гадоў).

Нягледзячы на тое, што склад калектыву змяняўся, накірунак іх дзейнасці заставаўся нязменным – гэта адраджэнне, захаванне і прапаганда беларускай духоўнай спадчыны. Асаблівае месца ў творчасці «Сябровка» займаюць беларускія народныя песні і побытавыя танцы, вядомыя толькі ў вёсцы Сялецкае.

Праграма выступлення калектыву ўкладлася ў трыццаць хвілін, якія праяцелі за адзін прыемны момант. Дзякуючы разнастайнаму рэпертуару, добра адпрацаванай харэаграфіі, прыгожаму рознагалосаму выкананню песень і незвычайнай жаночай харызме артысткі поўнасцю захапілі ўвагу гледачоў. У якасці музычнага суправаджэння жанчынам паслужылі хатнія прылады – пральныя дошкі ды лыжкі і народныя інструменты – бубны ды трашчоткі. Падтрымаць калектыў і дадаць песням прафесійнага музычнага гучання прыехалі «Касцюковіцкія музыкі». Пад акампанементам

школу, дзе б геаграфію, фізіку, хімію і іншыя прадметы маладыя настаўнікі выкладалі на беларускай мове, нягледзячы на тое, што падручнікі напісаны на роднай мове. Колькасць навучальных гадзінаў, адведзеных на вывучэнне беларускай мовы і літаратуры ў школе, не дае магчымасці дасканала вывучыць родную мову, пазнаёміць вучняў з багатай беларускай літаратурнай спадчынай, беларускім мастацтвам, гісторыяй беларускага народа. «Той, хто цвердзіць няспынна пра дзяржаўнае двухмоўе, добра ведае, што дзяржаўнаю застаецца толькі руская мова, а беларуская пойдзе на звод», – 20 гадоў таму пісаў С. Грахоўскі. І мы з вамі сёння становімся практычна сведкамі гэтага працэсу. Дык як тут не пагадзіцца з вершаванымі радкамі нястомнага барацьбіта за шчасны лёс роднай мовы Ніла Гілевіча:

Самі ж, варожы каб цешыўся зброд, На страты ідзём незваротныя. Дык хто мы: вялікі і вольны народ Ці ў Бога нікчэмцы звыродныя? («Дык хто мы?», 2003 г.)

Давайце, шануюныя грамадзяне Рэспублікі Беларусь, будзем памятаць, што любая нацыя моцная сваёй мовай, сваёй культурай і інтэрнацыяналізмам. Менавіта яны згуртоўваюць нацыю, умацоўваюць яе. Пакуль гэта ўсё яшчэ мы маем, дык давайце захаваем, не пусцім на звод!

Марыя ЗАЛЯЦЕНКА, г. Ганцавічы

Сялецкаўскія «Сяброўкі»

Чарговы канцэрт вакальнага ансамбля «Сяброўкі» Сялецкаўскага СДК Касцюковіцкага раёна адбыўся з нагоды прысваення яму ганаровага звання «народны».

Да гэтай значнай падзеі калектыў «Сябровка» ішоў некалькі дзесяцігоддзяў (сёлета ансамблю 30 гадоў).

Нягледзячы на тое, што склад калектыву змяняўся, накірунак іх дзейнасці заставаўся нязменным – гэта адраджэнне, захаванне і прапаганда беларускай духоўнай спадчыны. Асаблівае месца ў творчасці «Сябровка» займаюць беларускія народныя песні і побытавыя танцы, вядомыя толькі ў вёсцы Сялецкае.

Праграма выступлення калектыву ўкладлася ў трыццаць хвілін, якія праяцелі за адзін прыемны момант. Дзякуючы разнастайнаму рэпертуару, добра адпрацаванай харэаграфіі, прыгожаму рознагалосаму выкананню песень і незвычайнай жаночай харызме артысткі поўнасцю захапілі ўвагу гледачоў. У якасці музычнага суправаджэння жанчынам паслужылі хатнія прылады – пральныя дошкі ды лыжкі і народныя інструменты – бубны ды трашчоткі. Падтрымаць калектыў і дадаць песням прафесійнага музычнага гучання прыехалі «Касцюковіцкія музыкі». Пад акампанементам

домры, скрыпкі, двухбаянаў, электрагітары і барабаннай устаноўкі народныя творы набылі новае сучаснае гучанне.

Адсутнасць у калектыве мужчынаў не перашкаджала таленавітым жанчынам данесці да гледачоў усю прыгажосць народных парных танцаў. Павароты з падскокамі, плясканне з прытупамі ў сяброўскім цесным крузе надалі канцэрту яшчэ большай эмацыйнасці, а артыстам – зарад добрай энергіі.

Сапраўдныя энтузіясткі «Сяброўкі» са своеасаблівай манерай выканання народных песень, прыпевак і танцаў чарговы раз даказалі, што калектыў варты ганаровага звання «народны». Пажадаем ім поспехаў, новых творчых знаходак і таленавітых паслядоўнікаў.

Наталля ДРОБЫШАВА

Сёння цяжка адшукаць беларускамоўную школу, дзе б геаграфію, фізіку, хімію і іншыя прадметы маладыя настаўнікі выкладалі на беларускай мове, нягледзячы на тое, што падручнікі напісаны на роднай мове

У пошуках Атлантыды. Межава

Чытачы «Краязнаўчай газеты» ведаюць, што кожны год мастакі Віцебшчыны збіраюць сяброў з усёй краіны на мастацкі пленэр пад назваю «У пошуках Атлантыды». Восьмая сустрэча летась адбылася на Аршаншчыне з 24 чэрвеня па 1 ліпеня і сабрала 18 мастакоў з розных гарадоў. Як звычайна, арганізатарамі сталі палачанкі: паэтка Лера Сом і мастачка Кацярына Мяснікова. Як заўсёды, асноўнаю ідэяй пленэру былі думка пра захаванне гістарычнай спадчыны і жаданне адкрыць для сябе напаязбытыя старонкі гісторыі роднага краю.

Упершыню пра гэтую цудоўную мясціну арганізатары дачыталіся ад айца Аляксандра, які служыць у царкве Св. Серафіма Сароўскага ў Межаве Аршанскага раёна. Першае, што прыцягнула ўвагу, – своеасаблівае краявіду: у мінулым цэнтральная частка вёскі была занята панскай сядзібай з сядзібным паркам і возерам з перакінутымі разнастайнымі масткамі. Прас-

тора мястэчка нагадвае вока – з блакітамі азярыны і смарагдавымі павекамі, са штучнымі блікамі охры. Калі ісці ўздоўж возера, то ўрэшце вяртаешся туды, адкуль пачынаў сваю вандроўку. Магчыма, менавіта таму так захапляе гэтая мясціна, прываблівае і не жадае адпусціць.

Пра архітэктурныя цікавосткі гэтага мястэчка трэба казаць

асобна. Гэта і сядзіба князёў Любамірскіх XIX – пачатку XX ст., з сядзібным домам 1901 г., бровар канца XIX – пачатку XX ст., парк 1901 г., каменны крыж невядомага ўзросту, руіны Пакроўскай царквы 1886 г. і яшчэ адзін каменны крыж у алтарнай частцы разбуранай царквы. Але гэта толькі сухая інфармацыя. Трэба ўбачыць гэтыя велічныя руіны і адчуць моц і прыгажосць царквы, пабудаванай у псеўдавізантыйскім стылі, прайсці па ўсіх мастках і дакрануцца да старажытнага крыжа...

З Віцебска на пленэр завіталі Святлана Баранкоўская, Інга Карашкевіч, Аляксей Ліцвін і Валера Белы, з Наваполацка – Сяргей Рабцэвіч, з Мінска прыехалі Наталля Белавокая, Юлія Гайдукіна, Васіль і Маша Пешкуны, Ганна Сілівончык, Іван Семілетаў, Кацярына Сумарава з дачкой, Шаркаўшчыну прадстаўляў Яўген Ліпскі, Кацярына Ляўкова прыехала з Рагачова, а Валеры Шчасны – з Верхнядзвінска. На пленэр завітаў і знакіты аршанскі мастак Мікалай Таранда, каб пажадаць сябрам-мастакам плённай працы. Разам з мэтрам да ўдзелу ў пленэры далучыўся Аляксандр Ермалаеў.

Цэлы тыдзень мастакі плённа працавалі – хадзілі на эцюды. А першымі глядачамі, паводле традыцыі, сталі мясцовыя жыхары, якія атрымалі магчымае бліжэй пазнаёміцца з мастакімі, і пабачыць вынікі іх працы.

Праца Н. Белавокай

Праца С. Рабцэвіча

А напрыканцы красавіка выстаўка па выніках пленэра адкрылася ў Аршанскім краязнаўчым музеі. Зноў сустрэліся сябры-мастакі, каб прыгадаць леташнюю творчую вандроўку ў Ме-

жава, распавесці глядачам пра свае ўражанні, пра тое, што не патрапіла ў працы. Далей плануецца выстаўка ў Віцебску і Наваполацку.

Кацярына ЦАРАНОК

Л. Сом (злева) і К. Мяснікова (справа)

(Заканчэнне. Пачатак у № 17)

Шлях у медыцыне

Пасля цяжкага ранення лётная кар'ера сяржанта закончылася. Асколкамі было пасечанае ўсё цела, а таксама твар. Шнары каля вока бачныя і цяпер. Так у 23-гадовым узросце Барыс Дрывоцінаў стаў інвалідам. Хадзіў на мыліцах, а потым з кіёчкам у гіпсавым гарсэце. Назіраючы ў

Б. Дрывоцінаў з жонкай

Курорт Друскенікі
Чуль 1951г.

шпіталі за працаю студэнтаў-практыкантаў медыцынскага інстытута, паранены зацікавіўся нялёгкай прафесіяй медыкаў.

Дзень Перамогі сустрэў у шпіталі. Крыху ачунаўшы, у 1945 г. Барыс паступіў вучыцца ў Саратаўскі медінстытут. На трэцім курсе студэнт перавёўся ў Мінскі медінстытут.

Шмат сілаў паклала, каб выхадзіць Барыса з цяжкага ранення,

яго стрыечная сястра Зоя. Сёння Зоя Сідараўна Нядбайла працуе ўрачом-траўматалагам у адной з мінскіх паліклінік.

Выпускнік Б. Дрывоцінава пасля заканчэння пакінуў працаваць на кафедры нервовых хваробаў на пасадзе клінічнага ардынатора. Пасля паступіў у аспірантуру. Затым працаваў асістэнтам, дацэнтам, а з 1974 г. – прафесарам кафедры нервовых і нервова-хірургічных хваробаў БДМУ.

У 1958 г. Барыса Уладзіміравіча прызначылі на пасаду галоўнага ўрача 2-га клінічнага аб'яднання Мінска, якое ўзначальваў 6 гадоў, адначасова працаваў асістэнтам кафедры нервовых хваробаў медінстытута. Пад кіраўніцтвам гэтага здольнага і энергічнага арганізатара былі праведзеныя рэканструкцыя старых карпусоў бальніцы і будаўніцтва новага галоўнага корпуса. Бальніца стала буйной сучаснай клінічнай установай, у якой прымяняліся найноўшыя метады дыягностыкі і лячэння.

Велізарная працавітасць, самадyscyпліна, адказнасць, прыродны талент Б. Дрывоцінава спрыялі таму, што яго медыцынская кар'ера імкліва ішла ўверх. Ён стаў прафесарам, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі. Больш за 27 гадоў ўзначальваў навуковае таварыства неўрапаталагаў і псіхіятраў.

Цягам 32-х гадоў, ад дня заснавання ў 1975 г., ён быў старшынёй Мінскага гарадскога і намеснікам старшыні рэспубліканскага навуковага таварыства неўрапаталагаў.

За час навуковай дзейнасці падрыхтаваў 17 кандыдатаў медыцынскіх навук. Некаторыя з вучняў сталі вядо-

мымі вучонымі, прафесарамі, дактарамі медыцынскіх навук.

Вучоны Дрывоцінаў лічыцца заснавальнікам беларускай навукова-педагагічнай школы вертанеўралогіі. Вынікі яго навуковых даследаванняў прадстаўлены больш чым у 500-х публікацыях, уключна з 7-ю манаграфіямі, 8-ю навучальнымі і навучальна-метадычнымі дапаможнікамі, 7-ю выданнямі пад яго навуковай рэдакцыяй.

У 1998 г. Дрывоцінава абралі ганаровым акадэмікам Беларускай акадэміі медыцынскіх навук.

Разам з вучнямі ён працаваў і ўкараніў у практыку аўтаматызаваныя

і вылічальныя сістэмы па прагназаванні і лячэнні шматлікіх хваробаў. І цяпер шмат працуе ў галіне «Матэматыка ў медыцыне» – інтэнсіўная разумовая праца ідзе на карысць не толькі грамадству, але і самому Барысу Уладзіміравічу.

Летась у Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт з'ехаліся вучні Б. Дрывоцінава з Беларусі і замежжа, медыкі некалькіх пакаленняў, каб павіншаваць свайго настаўніка з 90-гадовым юбілеем і 60-годдзем яго навуковай дзейнасці.

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКІ

Зоя Сідараўна і Барыс Уладзіміравіч з калегамі і вучнямі (2012 г.)

Канцэрт на колах

У нашай краіне заўжды паважалі працу чалавека, які на сваім працоўным месцы робіць карысць грамадству і дзяржаве, дорыць людзям радасць і добры настрой. Дзень 1 мая – гэта свята ўсіх людзей працы. А якое ж свята без музыкі і песні? Нават дожджык у гэты не вельмі цёплы вясновы дзень не спыніў касцюковіцкіх артыстаў, што павезлі музычнае свята па маланаселеных вёсках Дзямідавіцкага сельскага Савета. Салаўінымі спевамі сустракалі аўтаклуб і бібліёбус

вёскі Асінаўка, Прусінская Буда і Вішанькі.

Вельмі здзіўляліся жанчыны – гаспадыні дамоў сацыяльнай службы, што канцэрты не адмяняюцца нават нягледзячы на дажджлівае надвор’е. Для тых, хто не пабаяўся змокнуць і прыйшоў паслухаць старыя добрыя песні, артысты ладзілі сапраўдны «канцэрт на колах» – у салоне мікрааўтобуса, а таксама ў цёплай хаце гасціннай гаспадыні Марыі Іванаўны Канаханкі ў вёсцы Вішанькі. Вельмі спадабалася выказван-

не адной сялянкі пра цяжкія і зацяганыя нашых змоклых, але галасістых, артыстаў Іны Нячаевай, Таццяны Мясешчанкі і гарманіста Дзяніса Леаненкі: «Нічога, нічога, няхай памокнуць – даўжэй не засохнуць!» Ну чым не народны фальклор?

У гэты святочны дзень мерапрыемствы адбыліся ва ўсіх сельскіх устаноў культуры. З выязным канцэртам «Квітнеючы май» завіталі ў Тупічанскі сельскі Дом культуры артысты маладзёжнага культурнага цэнтру «Юнацтва». Поўную залу глядачоў сабралі нашыя мясцовыя знакамітасці Надзея Якушава, Лідзія Чавярда, эстрадная студыя «Д.Т.П.», Юлія Давыдава, Наргіза Назарава, а таксама зорчкі касцюковіцкай эстрады Лізавета Чыграй, Вольга Пруднікава, Дзяніс Міранцоў і іншыя спевакі і танцоры.

Пасля кожнага такога музычна напоўненага дня культурнаму работніку зразумела адно: усіх нас аб’ядноўвае не толькі праца, але і нашыя сталыя намаганні па стварэнні прыгожага – паэзіі і музыкі.

Наталя ДРОБЫШАВА, метадыст Касцюковіцкага РЦК

Мы едзем, едзем, едзем...

У сучасным свеце чалавек выкарыстоўвае транспарт паўсюдна для пераездаў з аднаго пункта ў іншы, і часам нават не задумаючыся, якую небяспеку можа несці камфартабельнае і неабходнае вынаходніцтва чалавецтва.

Вось некалькі правілаў, якія дазваляць кожнаму карыстаццю транспарту не падвяргаючы сваё жыццё небяспецы:

♦ пазбягайце ў цёмны час сутак пустых прыпынкаў. Калі чакаеце аўтобус, трамвай і інш., неабходна знаходзіцца на месцы, якое добра асвятляецца, побач з іншымі людзьмі. Не імкніцеся апынуцца ў першых шэрагах перад пасадкай – на той момант можа выпадаць штурхнуць вас пад колы. Калі рэйсавы аўтобус ходзіць з вялікімі прамежкамі часу, то загадзя запомніце ці запішыце расклад, каб доўга не знаходзіцца на прыпынку;

♦ не засынайце пад час руху: небяспечна не столькі праспаць свой прыпынак, колькі атрымаць траўму пры рэзкім тармажэнні транспарту. Не прыхільцеся да дзвярэй, па магчымасці пазбягайце язды на прыступках і ў праходах;

♦ трымайце навідавоку свае рэчы, не заглядайцеся ў акно, калі на падлозе стаіць сумка, лепей трымаць рэчы на каленях;

♦ калі ёсць магчымасць, карыстайцеся праязным білетам: ён пазбавіць ад дадатковага перасоўвання па салоне;

♦ пазбягайце пустых аўтобусаў, трамваяў, тралейбусаў, вагонаў метро і інш. Калі ўсё ж здарылася ехаць позна, то садзіцца лепей каля кіроўцы і не каля вакна, а бліжэй да праходу, каб да вас нязручна было падсесці. Калі падзроны незнаёмец хоча сесці побач, прапусціце яго да вакна ці перасядзьце. Жанчынам варта ся-

даць побач з іншымі жанчынамі. А калі ў салон зайшоў невяроўны пасажыр, адварніцеся ад яго і не сустракайцеся позіркамі.

Пры паездках у таксі не раскажывайце шмат пра сябе кіроўцу. А калі садзіце ў машыну невяроўнага пасажыра, перакіньцеся некалькімі словамі з кіроўцам, паглядзіце нумар машыны і папрасіце яго патэлефанаваць, калі даеце. Жанчынам у цёмны час сутак, пад’ехаўшы на таксі да пад’езда, не лішнім будзе папрасіць кіроўцу трохі пачакаць, пакуль тая не зойдзе ў дом. Пазбягайце садзіцца ў машыны, дзе ўжо ёсць пасажыр.

Пры паездках у электрычках у вярочны час сядайце ў вагоны, дзе найбольшае скаплен-

не пасажыраў. Стаяць у тамбуры і праходах не пажадана. А калі ў вагоне, куды вы ўвайшлі, размсцілася п’яная кампанія, спакойна перайдзіце ў наступны вагон, не звяртаючы ўвагі на рэплікі і не сустракаючыся вачыма з непрыемнымі пасажырамі.

Калі ў грамадскім транспарце пажар

* Тэрмінова паведамце пра гэта кіроўцу, не забывайцеся, што яго ўвага галоўным чынам скіраваная на дарогу;

* адчыніце дзверы кнопкай аварыйнага адчынення. Калі гэта зрабіць не атрымалася, а салон напоўніўся дымам, разбіце бакавыя вокны (трымаючыся за парэнчы дзвюма рукамі, ударце нагамі ў вугал акна) ці адчыніце іх як аварыйныя па інструкцыі;

* па магчымасці самі тушыце агонь з дапамогай вогнетушыцеля, што знаходзіцца ў салоне.

Пры любым пажары ў салоне ніколі не панікуйце, ратуйце ў першую чаргу дзяцей і тых, хто не можа пра сябе паклапаціцца. Закрываўце ад дыму рот і нос анучкай, шалікам, рукавамі. Калі самі выбраліся, дапамагайце іншым, але будзьце ўважлівымі – металічныя часткі ў трамваі і тралейбусе могуць быць пад напружаннем з-за ізаляцыі, якая абгарэла.

Вольга ЦЫНКЕВІЧ, інспектар ЦРАНСа г. Мінска

(Працяг. Пачатак у № 17)

Рэзідэнцыя А. Хмары ўключала каменны палац, дзве афіцыны, аранжарэю, уязную браму, альтанкі і парк ў французскім стылі. Усё будавалася адначасова: узводзіліся будынкі, капаліся сажалкі, утвараўся парадны двор і інш. Час пабудовы палаца прыкладна з 1775 па 1780 г. Дэталі архітэктуры, афармленне інтэр’ераў зацвярджаў сам А. Хмара. Ансамбль, што ўзводзіўся непадалёк губернскага цэнтру, адлюстроўваў зыход эпохі барока і пачатак новага стылю класікі, і таму не выпадкова выклікаў здзіўленне ў прысутных.

Так, напрыклад, менавіта яму прысвячаюцца радкі паэмы польскага паэта Міхаіла Дудзінскага (вышла асобнай кнігай у 1782 г.). У стылі панегірыка тут напісана:

VI

Надпіс палацу

«Гэты дом з’явіўся з велізарных высілкаў кашталяна, У Сёмкаве, Заселі спадчыннага пана. Ён меў на завоблачнай гары залаты палац, які яму пабудаваў найвыдатнейшыя цноты: там, нават калі ён перанясецца з гэтага пакою, пасля праведзенага доўгага і шчаслівага шэрагу гадоў Гэты дом не апусце: у ім будзе жыць несмяротная слава памерлага сенатара».

(Пераклад з польскай мовы Надзеі Пабірушкі)

Далей – пераклад на беларускую мову Ганны Шаўчэнкі:

Адкуль на той гары, парослай крапивою, Узнёсся дужы гмах імгненна над зямлёю? Мо, гэта Амфіён зрабіў, каб заскакалі Пад ліры спеў усе каменні, што тут спалі? Абчэсаныя ўсцяж, адны пайшлі ў аснову, Другія – у сцяну складаліся стылёва.

VI

Палац гэты паўстаў за сродкі кашталяна – даўней мястэчка Зацань дзедзічнага пана. Займеў ужо ён дом на ўзвышшы эмпірэйскім, Узведзены яму за цноты й дабрадзействы. З зямных мураў туды душа яго памкнецца, Калі шчаслівых дзён цячэнне перарвецца. А гэты ўсё адно палац не запусте: Сенатара хвала ў ім стала загасцюе.

Хто быў архітэктарам гэтага знакамітага палаца, які часам называлі «Беларускай Сафіеўкай» у гонар палаца з паркам Патоцкіх на Умані ва Украіне? Гэта адна з загадак Сёмкава. Бо ў справаздачах кіраўніка будаўніцтва Ануфрыя Паўловіча імя архітэктара не згадваецца. Цалкам верагодна, што гэта мог быць шырокавядомы на той час італьянскі архітэктар Карла Спампані. Менавіта ў гэты перыяд (1775–1783) ён працуе ў Вільні, Нясвіжы, Радзівілімонтах, Кухцічах, Беніцы і Заслаўі (у апошнім К. Спампані будзе ў 1780 г. касцёл, які застаўся дагэтуль). Магчыма, таму ў справаздачах А. Паўловіча і ўзгадваюцца частыя ад’езды «пана архітэктара» ў Нясвіж, Вільню і Заслаўе.

Але хто б ні быў архітэктарам Сёмкаўскай сядзібы, нельга не адзначыць талента майстра. Гэта датычна і месцазнаходжання сядзібы ў прыгожай пойме рэчкі, і таго, што дом займае цэнтральную, узвышаную частку парку, аформленую ў выглядзе тэрасы з дастаткова крутымі схіламі.

Цэнтральная частка палаца з франтонам (фота да 1914 г.)

(Працяг на стар. 8)

(Працяг. Пачатак на стар. 7)

У архітэктуры палаца апроч стылю барока і класіцызму чытаюцца яшчэ і элементы ракако. Сам будынак каменны, аднапавярховы, прамакутны ў плане, меў дах з круглымі аконнымі праёмамі – люкарнамі. Пры ўваходзе ў палац сустракала цэнтральная 2-ярусная частка, якая выдзялялася масіўнымі калонамі, завершаная фронтанам з гербамі А. Хмары. Тыльная ж частка фасада мела паўкруглы эркер.

Унутры планіроўка палаца была калідорная. Хоць знешне будынак здаваўся аднапавярховым, аднак за кошт высокага даху ён фактычна меў другі паверх, дзе размяшчаліся дадатковыя пакоі гаспадароў, пакоі для гасцей і інш. Таму цэнтральную частку палаца можна было адвесці для прадстаўнічых функцыяў, яе займалі парадныя залы. Вядома, што ў інтэр'еры быў роспіс, значная колькасць ляпніны, унікальная паркетная падлога. Апроч гэтага, два каміны з чорнага мармуру, кафляныя печы на розных драўляных ножках і інш. У палацы знаходзілася даволі дарагая мэбля, шкло дастаўлялася з мануфактуры Радзівілаў у Налібоках, цэгла ішла з Заслаўя, кафля рабілася на месцы, а вось некаторыя майстры працавалі на сядзібе з далёкіх адсюль мясцінаў, з-пад Слоніма (са Шчорсаў, дзе таксама працаваў Спампані).

Вядома, што ў доме была капліца. Адна з залаў называлася каралеўскай. Назва паходзіць ад таго, што менавіта тут спыняўся апошні кароль Рэчы Паспалітай Станіслаў Аўгуст Панятоўскі. Зала гэтая была найбольш шыкоўнай у аздабленні. Да гэтага ж пакоя спецыяльна для караля далучылі ванную з умацаванымі ў сцены люстрамі, сцены былі пакрытыя пад шэры мармур.

Аднак галоўнае месца займала яшчэ адна зала, «вялікая», ці як яе яшчэ называлі, бальная зала. У адным з лістоў кіраўніка будаўніцтва ўзгадваецца, што майстар вырабіў для гэтай залы тры канапы і трыццаць два крэслы. Бальная зала змяшчала аркестравую галерэю-балкон, за якой і размяшчалася хатняя капліца.

Так выглядала вялікая зала

Меўся таксама ў сядзібе збор сямейных партрэтаў, абразоў, нумізматычная і зброяная калекцыя, бібліятэка. У сталовай на сто месцаў вісеў у натуральную велічыню партрэт А. Хмары ў пазалачонай раме (працы Ю. Пешкі). Партрэт гэты яшчэ зберагаўся на пачатку ХХ ст. У шматлікіх пакоях гаспадарчай часткі палаца знаходзіліся канцылярыя, кабінет гаспадара, як ужо адзначалася, салонны зал – сталовая на сто персанаў. Апошняя была распісаная малюнкамі на антычныя тэмы.

Ад афіцынаў разыходзілася агароджа, якая стварала замкнёную цэнтральную тэрыторыю – парадны двор (ад палаца, афіцынаў і ўязной брамы). Уваход у парк абрамляўся двума высокімі каменнымі пілонамі, завершанымі каменнымі вазамі. Парадны двор меў прамакутную ці авальную форму (памерам прыкладна 40 x 60 м) з дэкаратыўнай агароджаю і брамай. Брама складалася з чатырох пілонаў, краты былі жалезныя, рашотчатыя. Пасярэдзіне параднага двара быў высаджаны газон з авалам у цэнтры, з клумбамі ў геаметрычным арнаменце.

Па перыметры парадны двор дэкарыраваны невялікімі ліпамі з фармаванымі акруглымі каронамі. Яны добра бачныя на малюнку пачатку ХІХ ст. Ю. Пешкі.

(Заканчэнне ў наступным нумары)

Сон

Спіць старая Агата,
Сніць жажлівыя сны.
Чуе рэха гарматаў –
Больш мінула вайны.
Муж ляжыць перад ёю.
Ён такі малады!
Увесь заліты крывёю:
– Піць..., сястрычка, вады...

Крык адчайны ірвецца:
– Я ж Агата твая!
Не аддам цябе смерці!
Што за доля мая?!

Я цябе ўсё чакала,
Столькі слёз праліла
І так моцна кахала,
Што забыць не змагла.

Лёс мяне не шкадуе –
Без цябе, без дзяцей.

Сум у хаце пануе.
Маё сэрца сагрэй!

Раскажы, мой каханы,
У які крочыць край?
Дзе ж ты быў пахаваны?
Пачакай, не знікай!

Можа, выжыў, мой любы,
І ідзеш да мяне,
Не сустрэў сваёй згубы
У крывавай вайне?!

Заціхаюць гарматы –
Рэха даўняй вайны.
Цяжкі сон у Агаты,
Як і ўсе яе сны.

Ірына
КАСЯНKOBA,
Дзятлаўскі раён

Жарт тыдня ад Каласка і Калінкі

Едзе абласны начальнік з Гомеля ў Калінкавічы. На шашы ля Малых Аўцюкоў яго прыпыняе незнаёмец.

– Што здарылася?

– Каласок, мо ведаеш, ці працуе лазня ў Каленкавічах?

– Адкуль мне ведаць, я ж толькі еду ў ваш райцэнтр.

– Дык якога чорта прыпыняўся! – пакрыўдзіўся аўцюк.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

Мір – (заканчэнне артыкула). У канцы ХІХ ст. у Міры блізу 280 двароў, 5 401 жыхароў (1897), мужчынскае і жаночае сельскія вучылішчы, 2 царквы, паштовая станцыя, 76 крамаў, на год праводзіліся 3 кірмашы. З 1921 па 1939 гг. у складзе Рэчы Паспалітай, з верасня 1939 г. – у БССР; з 1940 г. гарадскі пасёлак, цэнтр раёна. У Вялікую Айчынную вайну з 26 чэрвеня 1941 па 7 ліпеня 1944 г. акупаваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Мірскі замак пачаў будаваць Юрый Лыніч у пачатку ХІХ ст., скончаная пабудова ў 1-й палове ХІХ ст. Перабудоўваўся пры Мікалаю Радзівілу Сіротку. Пачатак заняпаду прыпадае на канец ХІХ ст.; пад час вайны 1812 г. замак спалены, у паўночнаўсходняй вежы быў падарваны парахавы склад. Рамонтныя працы праводзілі Вітгенштэйны і Святаполк-Мірскія (другая палова ХІХ – пачатак ХХ ст.).

Пад час Вялікай Айчынай вайны ў 1942 г. знаходзілася гета (1 800 чалавек). Вязні стварылі групу супраціву, быў пабег больш чым 250 чалавек. Астатнія расстраляныя акупантамі.

Мікалаеўскі касцёл

Царква Святой Тройцы

З 1944 па 1962 гг. у замку былі кватэры для мясцовых жыхароў, чые хаты разбураныя вайною. Рэстаўрацыя замка пачалася ў 1983 г.; у 2000 г. уключаны ў спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА. Працуе музей «Замкавы комплекс «Мір»».

Да нашых дзён захаваліся Мірскі замак, Царква Св. Тройцы (пабудаваная паміж 1533–1550 гг., пасля пажару 1865 г. перабудаваная ў псеўдарускім стылі), Мікалаеўскі касцёл (пабудаваны ў 1599–1605 гг., адноўлены ў 1710 г., у 1865 г. прыстасаваны пад царкву, пазней – пад калгасны склад), парк, Мірская капліца (пабудаваная ў 1904 г. у стылі «мадэрн» як пахавальня князеў Святаполк-Мірскіх). На магілах ахвяраў фашызму і на брацкай магіле воінаў і партызанаў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, усталяваныя помнікі. Радзіма драматычнага акцёра, народнага артыста СССР А. Ільінскага (1903–1967).